

MBO Routekaart voor een naadloze overgang van school naar werk

Schouder aan schouder in de aanpak van jeugdwerkloosheid

Deze publicatie is ontstaan uit de werkgroep
'Naadloze overgang van school naar werk'.

De werkgroep bestaat uit:

Henrie Mastwijk	Ingrado
Jan Raaijman	KBA Nijmegen
Richard Brenkman	Sectorraad gespecialiseerd onderwijs
Annemiek Haneveld	SBB
Doride de Bruijn	MBO Raad
Taruni Bhagwandin	FNO zorg voor kansen
Marieke Lamers	VNG

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
Inleiding	5
1. Probleemanalyse	7
2. Leerpunten uit eerdere projecten	10
Betere samenwerking	10
Heldere beleidsaanpak	11
3. MBO Routekaart: Transitie in drie fases	13
1. Onderwijs	14
2. De overgang van school naar werk	15
3. Arbeidsmarkt	16
4. Inbedden en aanjagen	17
5. Aanbevelingen	18
6. Uitwerking en regie	23
Bijlage 1. Uitstroomcijfers	24
Arbeidsparticipatie na afronding opleiding mbo	24
Werkloosheid voor de coronacrisis mbo'ers	24
Werkloosheid mbo'ers afgelopen jaren per opleidingsniveau	26

Voorwoord

In de coronacrisis hebben jongeren minder kans op werk. Onderzoek toont aan dat het vooral de jongeren zonder startkwalificatie en mbo-gediplomeerden uit de BOL zijn die sinds de coronacrisis minder vaak werk hebben.¹

Meer nog dan anderen zijn zij vaak aangewezen op flexibele contracten en korte banen. Werkgevers vinden dikwijls dat zij nog niet genoeg ervaring hebben. Het voorkomen van jeugdwerkloosheid begint niet op het moment dat een jongere zich aanmeldt bij de gemeente of uitvalt op school. Al tijdens de opleiding is het belangrijk dat school, werkgever en gemeente intensief samenwerken om jongeren aan het werk te krijgen en jeugdwerkloosheid te voorkomen. Wij pleiten voor een vlotte overgang tussen onderwijs en werk. Het is een cruciaal onderdeel van de aanpak van jeugdwerkloosheid voor met name de jongeren op het middelbaar beroeps-onderwijs (mbo) die niet gemakkelijk aan het werk komen. Specifiek voor deze jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt willen we dit onderwerp hoog op de regionale agenda's krijgen en aanjagen. De partijen van Netwerk 16-27 spelen hier graag een rol in. Om zo de maatschappelijke schade van jeugdwerkloosheid gezamenlijk te helpen verkleinen.

¹ SEO Economisch Onderzoek en het Verwey-Jonker Instituut, *De impact van de coronacrisis op de overgang onderwijs-arbeidsmarkt*

Inleiding

De MBO Routekaart is opgesteld door de ontwikkelgroep 'naadloze overgang van school naar werk' verbonden aan het Netwerk 16-27. Opdracht van deze ontwikkelgroep is te komen met voorstellen voor een breed opgezette praktische aanpak om de overgang van opleiding naar werk te verbeteren. De aanpak is bedoeld voor jongeren van alle niveaus uit het mbo. De ontwikkelgroep bestaat uit vertegenwoordigers van de MBO Raad, SBB, Ingrado, VNG, Sectorraad gespecialiseerd onderwijs, FNO Team GeestKracht en KBA-Nijmegen. Al deze organisaties vinden jeugdwerkloosheid een urgent probleem en willen een bijdrage leveren om hier iets aan te doen. Deze publicatie bevat hun voorstel voor een MBO Routekaart voor een soepele overgang naar werk voor mbo-studenten.

1. Probleemanalyse

In de overgang van opleiding naar werk is de stage voor jongeren een sleutel-moment. Niet voor alle studenten in het mbo verloopt de overgang van stage naar werk even soepel. Sommige studenten hebben ondersteuning nodig bij voor hen kritische overgangsmomenten op weg naar werk en werkbehoud. Deze jongeren hebben een afstand tot de arbeidsmarkt.

De verwachting is dat deze jongeren niet in staat zijn om in de toekomst economisch zelfstandig te functioneren. Dit probleem is al benoemd in de kabinetsreactie op het interdepartementaal beleidsonderzoek 'Jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt'(4-10-2019). Door de coronacrisis is dit probleem nog actueler en urgenter geworden. Waarschijnlijk leidt het op langere termijn tot oplopende jeugdwerkloosheid.

“Jongvolwassenen moeten kunnen rekenen op de ondersteuning van hun opleiding bij de zoektocht naar werk, zodat zij er niet alleen voor staan”

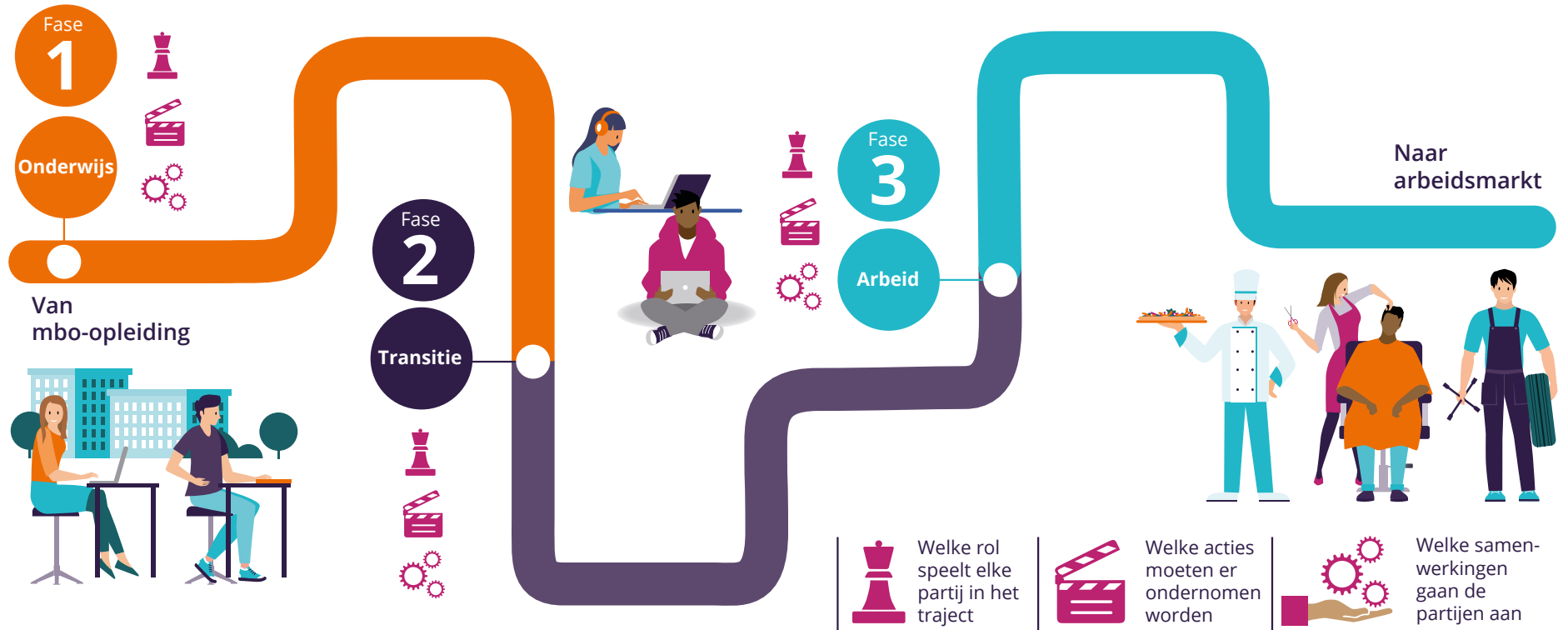
Nynke (20), duovoorzitter Team GeestKracht

MBO Routekaart

Deze routekaart geeft inzicht in een proces van een mbo-student voor wie het vinden en behouden van een baan geen vanzelfsprekendheid is. Het proces, of de route, van opleiding naar werk kan complex zijn en een aantal hindernissen bevatten waarbij de student ondersteuning nodig heeft. Wanneer deze ondersteuning wordt geboden en partijen elkaar versterken door de juiste samenwerking, dan zal de weg naar betaald werk soepeler verlopen. De basis hiervoor is een route van school naar werk die naadloos verloopt: een sluitende aanpak!

Sectoren en partijen die een actieve rol hebben in het proces

Fase 1 Onderwijs

	.....
	.....
	.....

Fase 2 Transitie

	.....
	.....
	.....

Fase 3 Arbeidsmarkt

	.....
	.....
	.....

2. Leerpunten uit eerdere projecten

Niet alle jongeren maken vanzelfsprekend de stap van mbo naar de arbeidsmarkt. Hiervoor zijn momenteel verschillende landelijke initiatieven actief. Hierin is de afgelopen jaren ervaring opgedaan met het helpen van jongeren die de overgang van school naar werk niet gemakkelijk maken.

1. Motie Kwint/Özdl

Hierbij ligt de nadruk ligt op het begeleiden en behouden van een baan na een mbo-opleiding.

2. Transitieroute

Dit is een route die jongeren stapsgewijs voorbereidt op de arbeidsmarkt.

3. Arbeidsmarktroute Entree

Deze route beschrijft wat er nodig is om jongeren vanuit de entree-opleiding naar de arbeidsmarkt te begeleiden.

Betere samenwerking

De pilots Kwint en de Transitieroute wijzen uit dat een betere taakafbakening en onderlinge samenwerking tussen alle betrokken partijen en organisaties nodig is. Dit geldt met name voor de jongeren vanaf mbo 2. Op dit moment sluiten de taken en opdrachten van diverse organisaties niet goed op elkaar aan, waardoor teveel jongeren met een diploma toch thuis op de bank terecht komen. Een betere organisatorische afstemming kan voorkomen dat deze jongeren uit zicht raken.

Heldere beleidsaanpak

Er zijn verschillende initiatieven, maar het ontbreekt aan bestuurlijke inbedding en aan effectieve en hanteerbare instrumenten. Met name voor de groep jongeren vanaf opleidingsniveau 2 ontbreekt het aan een heldere beleidsaanpak.

3. MBO Routekaart: Transitie in drie fases

Op basis van de ervaring van de lopende pilots en de betrokken organisaties heeft de ontwikkelgroep een MBO Routekaart ontwikkeld. Deze beschrijft de transitie van opleiding naar werk in drie belangrijke fases. Elke fase vraagt om eigen werkafspraken en kent eigen instrumenten.

Partijen die een rol spelen binnen de MBO Routekaart

- Onderwijsinstellingen (mbo)
- Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB)
- Gemeenten
- Regionaal Meld -en Coördinatiepunt vroegtijdig schoolverlaten (RMC)
- Sociale diensten
- Bedrijven
- Verschillende ondersteuningsorganisaties

Al deze organisaties hebben hun eigen opdrachten en taken in de projecten.

“Ik voel me vaak een nummer en word van het kastje naar de muur gestuurd”

Leon (20), lid Team GeestKracht

1. Onderwijs

De opleiding meer benutten als voorbereiding op werk

Een belangrijke les is dat niet gewacht moet worden totdat de jongere de school verlaten heeft. Juist in de laatste fase van de mbo-opleiding vindt de oriëntatie op werk plaats. Zodra duidelijk wordt dat de jongere aan het werk wil, heeft de focus op werk prioriteit. Hierdoor kunnen jongeren beter ontdekken welke werkzaamheden bij hen passen en aan welke competenties ze nog moeten werken. Met name de stage biedt belangrijke inzichten in benodigde werknemersvaardigheden en kan zelfs het vooruitzicht bieden op een betaalde baan. De stagebegeleiders moeten dan ook gefocust zijn op de kansen op werk en de stage niet alleen zien als onderdeel van de mbo-opleiding. Professionals moeten kunnen beschikken over de juiste instrumentaria (zie hieronder) voor de begeleiding van jongvolwassenen tijdens hun (studie-)loopbaan. Leerlingen moeten op hun beurt kunnen rekenen op de beste begeleiding. Zo mogelijk kan de BOL-opleiding omgezet worden naar praktijkleren via de BBL, zodat al tijdens de opleiding gestart wordt met betaald werk.

De MBO Routekaart biedt instrumenten voor:

- regieondersteuning bij de school
- loopbaanoriëntatie
- studiekeuzes
- assessment
- voorbereiding beroepspraktijkvorming
- beroepspraktijkvorming
- passende stages
- aanvraag voorzieningen
- begeleiding stages
- beoordeling/waardering stages

2. De overgang van school naar werk

Uit- en doorstroom naar arbeidsmarkt

In deze doorstroomfase ronden jongeren de opleiding af en gaan ze op zoek naar een baan. De ondersteuning is dan gericht op de bemiddeling en matching naar een aansluitende baan. In deze fase is het van belang om goed in beeld te brengen waar de jongeren na afronding van hun opleiding terechtkomen. Zijn ze (nog) niet aan het werk of hebben ze zich niet ingeschreven voor een vervolgopleiding? Dan is het belangrijk om dit tijdig te signaleren en gerichte ondersteuning aan te kunnen bieden. Is een diploma niet mogelijk? Kijk dan naar andere mogelijkheden, zoals een certificaat of een praktijkverklaring. Het kan zijn dat een jongere een opleiding volgt die door de coronacrisis onvoldoende kans op werk biedt. Dan is het belangrijk om al tijdens de opleiding te zoeken naar alternatieve mogelijkheden. Om zo, na het afronden van de opleiding, om te scholen naar een kansrijke sector.

De MBO Routekaart biedt instrumenten voor:

- warme overdracht
- baanstage
- voorlichting indicatie banenafpraak
- matching
- bemiddeling
- banenafpraak
- meting arbeidsvermogen
- voorlichting werkgever
- contact werkgeversservicepunt
- inzet jobcoaching
- instrumentarium praktijkleren
- regieondersteuning (gemeente, mobiliteitsteams en crisisdienstverlening)

3. Arbeidsmarkt

Borging richting duurzaam werk

De arbeidsfase is gericht op het zoeken naar:

- duurzaam werk
- het creëren van de voorwaarden voor een leven lang ontwikkelen
- de verdere ontwikkeling van de zelfredzaamheid van de jongeren

Aanvullende ondersteuning komt in de meeste gevallen vanuit de werkgevers. Zo nodig dient deze aangevuld te worden door ondersteuning van andere partijen, bijvoorbeeld wanneer de jongere zijn baan dreigt te verliezen of zich verder wil ontwikkelen en oriënteren.

De MBO Routekaart biedt instrumenten voor:

- nazorg
- jobcoaching
- life coaching
- instrumentarium praktijkleren
- leven lang ontwikkelen
- werkbehoud
- monitoring loopbanen
- evaluatie
- back-up strategie

4. Inbedden en aanjagen

De eerste ervaringen uit de pilots van paragraaf 2 zijn positief. Toch zijn er nog stappen nodig voor een duurzame aanpak en een borging van de transitie in alle arbeidsmarktregio's in Nederland. Initiatieven voor de begeleiding en ondersteuning van jongeren en werkgevers kennen nu vaak geen structurele financiering. Zo hebben mbo-scholen nu geen wettelijke taak in het begeleiden naar werk en ontvangen zij daarvoor geen geld. Mbo-scholen financieren activiteiten voor de overgang naar werk uit (tijdelijke) project-gelden. Dit terwijl het belangrijk is dat zij met structurele middelen een duurzame samenwerking kunnen aangaan met werkgevers om zo jongeren te ondersteunen bij de overgang van school naar werk. Doel is dat zoveel mogelijk arbeidsmarktregio's de MBO Routekaart gaan gebruiken. Daarom is het van belang om deze beleidsmatig te verbinden aan de aanpak 16-27 én die van de regionale mobiliteitsteams. Verder is de MBO Routekaart geschikt als hulpmiddel voor de aanpak van jeugdwerkloosheid.

5. Aanbevelingen

Het is zinvol om een stimuleringsoffensief op te starten om de huidige initiatieven verder te verduurzamen en uit te breiden met andere regio's. Daarom stelt de ontwikkelgroep voor om een landelijke offensief op te zetten. Dit offensief richt zich op de volgende punten:

Zorg voor landelijke inbedding in beleid

Een heldere opdracht aan de betrokken partijen in de verschillende arbeidsmarktregio's is nodig. Zij kunnen invulling geven aan de begeleiding en nazorg van jongeren die hulp nodig hebben bij het vinden van werk na hun opleiding. Ook kunnen zij een regionale regiefunctie vervullen. Belangrijk hierbij is dat deze aandacht bestemd zou moeten zijn voor alle jongeren met een ondersteuningsbehoefte, ongeacht opleidingsniveau, achtergrond of beperking. Een koppeling met de aanpak voor de regionale mobiliteitsteams ligt hierbij voor de hand.

Betrek de jongeren

Organisaties moeten jongeren actief betrekken bij alle activiteiten: zowel de landelijke organisaties als de arbeidsmarktregio's zorgen ervoor dat de jongeren de aanpak en de werkwijze mee kunnen bepalen.

Regel structurele nazorg

Op dit moment heeft het mbo nog geen wettelijke taak in de nazorg van studenten. Een aantal mbo-instellingen biedt al wel nazorg aan hun studenten. Dit gebeurt dan in samenwerking met regionale partners zoals het RMC en Werk en Inkomen van de gemeente. Een wettelijke verankering van de nazorg zal een positieve werking hebben op de ondersteuning van jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt bij het vinden van werk na het mbo.

Regel structurele financiering

Wanneer we jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt uit het mbo permanent willen ondersteunen bij het vinden van werk, hoort daar ook structurele financiering bij. Met deze financiering kunnen het Regionaal Meld -en Coördinatiepunt vroegtijdig schoolverlaten, gemeente en mbo de ondersteuning van jongeren naar de arbeidsmarkt borgen.

Continueer en sluit aan bij bestaande initiatieven

De aandacht voor jongeren met een mbo-opleiding is in een groot aantal arbeidsmarktregio's zichtbaar. Niet alleen binnen de pilots Kwint en Transitieroute zoeken partijen naar een passende aanpak. Het is wenselijk dat meer regio's gestructureerd met dit onderwerp aan de slag gaan.

Zet aanjaagacties op touw

De opbouw van de samenwerking in de regio kost tijd. We willen dit proces versnellen door het organiseren van kennisuitwisselingsbijeenkomsten en trainingen voor beleidsmakers en uitvoerders van de gemeenten, de onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven.

Monitor loopbanen van jongeren

Breng de jongeren en hun loopbanen in kaart. Een van de uitkomsten van de landelijke pilots is dat het lastig is om jongeren in beeld te houden nadat ze hun opleiding hebben verlaten. Van belang zijn daarbij betere richtlijnen om bestanden van onder meer RMC's en gemeenten te kunnen koppelen. Zo krijgen we betere toegang tot de jongeren op het moment dat zij hun baan (dreigen te) verliezen en kunnen we hen ondersteunen in hun verdere ontwikkeling.

*“Ik vind dat je
te afhankelijk bent
van een goede klik
met je docent”*

Josephine (24), lid Team GeestKracht

6. Uitwerking en regie

De uitwerking van de MBO Routekaart kan op verschillende manieren en door verschillende organisaties plaatsvinden. De MBO Routekaart is opgezet in nauwe samenwerking tussen MBO Raad, SBB, Ingrado, VNG, Sectorraad gespecialiseerd onderwijs, FNO Team GeestKracht en Jongerenorganisaties en KBA Nijmegen. Deze werkgroep heeft kennis van het veld en de problematiek en is bereid om - in overleg en afstemming met ministeries en andere organisaties - nader invulling te geven aan de verdere uitwerking van de voorgestelde aanpak.

Bijlage 1. Uitstroomcijfers

Door een beeld te schetsen van de uit- en doorstroom van kwetsbare jongeren voor de coronacrisis, is het ook mogelijk om voorzichtig te voorspellen hoe deze stroom zal verlopen in de huidige tijd. Normaal gesproken treden vanuit het gehele mbo jaarlijks ruim 100.000 jongeren toe tot de arbeidsmarkt. Jongeren zullen in coronatijd naar alle waarschijnlijkheid meer kiezen voor een vervolg op school dan voor werk. Waar net voor de uitbraak van corona nog gesproken werd van een gunstige arbeidsmarkt waarin ‘groenpluk’ zorgde voor een aandeel van de voortijdig schoolverlaters, is de situatie op de arbeidsmarkt voor jongeren drastisch veranderd.

Arbeidsparticipatie na afronding opleiding mbo

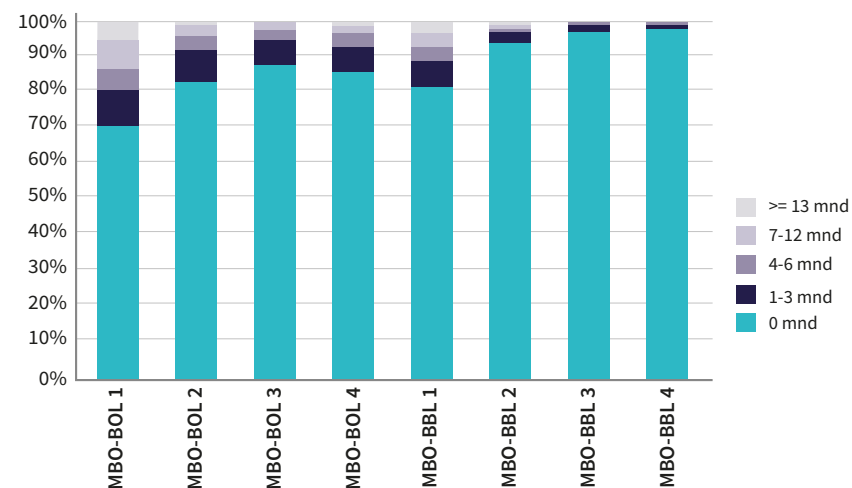
Figuur 1 laat zien dat in schooljaar 2016-2017 tenminste 81% van de jongeren op het mbo binnen 3 maanden een baan vond. Voor de studenten van de bbl-opleiding ligt dit percentage nog hoger.

Werkloosheid voor de coronacrisis mbo'ers

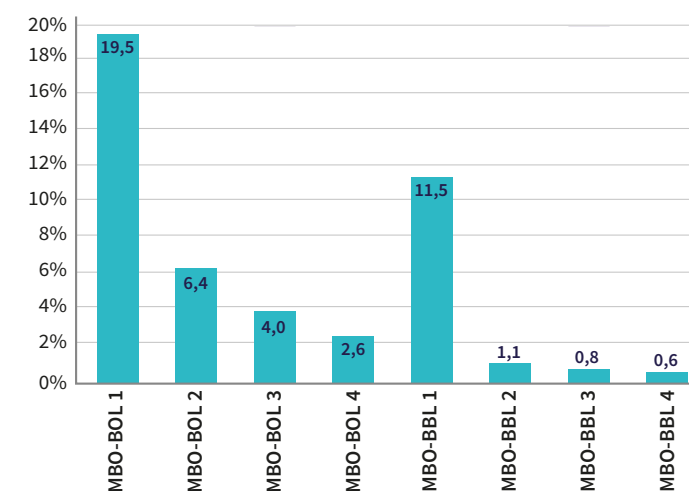
Figuur 2 geeft een beeld van de werkloosheid van jongeren die uit het mbo doorstromen naar de arbeidsmarkt in het najaar van 2017. Gemiddeld is zo'n 3,5% van de jongeren die zich op de arbeidsmarkt aanbieden werkloos. Dit percentage verschilt echter behoorlijk per opleidingsniveau.

Schoolverlaters met een bol-diploma op niveau 1 of 2 hebben het vaakst problemen om werk te vinden. Onder deze groep is het werkloosheidscijfer relatief hoog. Dat cijfer ligt voor niveau 1 (Entree) op 15% voor bol-studenten en op 9% voor bbl'ers; voor niveau 2 is dat respectievelijk 8% en 2%.

Figuur 1 Intrede werkloosheid²

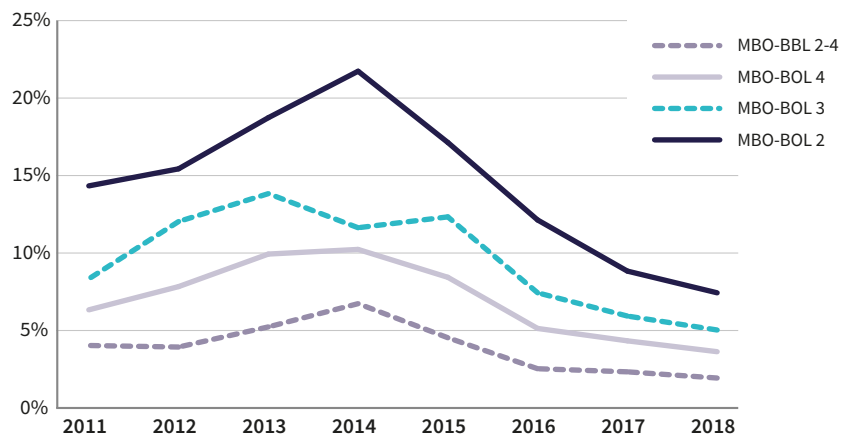
Figuur 2 Werkloosheid eind

² Bles, P., & Meng, C. (2018). Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2017. ROA.

Werkloosheid mbo'ers afgelopen jaren per opleidingsniveau

In figuur 3 is het effect van de kredietcrisis goed zichtbaar. Deze crisis ontstond in het najaar van 2008 en liep in de loop van 2011 af. De verwachting is dat de coronacrisis zorgt voor een sterke stijging van de werkloosheid bij alle niveaus.

Op weg naar zelfstandigheid

16-27